

Ampt Epe

Nr 124 – oktober 1998

REDACTIE: Th. te Riele-ter Laak, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen,
telefoon 0578-571304

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'

'AMPT EPE'

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente Epe

Lidmaatschap f 22,50 per jaar

Bestuur:

Voorzitter: W. Terwel
Apeldoornseweg 41 – 8172 EH Vaassen
Telefoon 0578-571455

Secretaresse: Th. te Riele-ter Laak
Dorpsstraat 12 – 8171 BP Vaassen
Telefoon 0578-571304

Penningmeester: W. van Putten
Hoofdstraat 80 – 8162 AL Epe
Telefoon 0578-613579

Leden: M. Endendijk
J. C. Kreffer

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'
I.S.S.N. nr 1383-2026

Het mysterie „P. Visser”

In ons verenigingsblad „Ampt Epe” nummer 38 van april 1976 stelde onze voorzitter G.S. van Lohuizen onderstaande vraag aan de lezers:

De tekenaar P. VISSER

Omstreeks 1850 is in deze omgeving de tekenaar P. Visser zeer actief geweest. Hij heeft veel gekleurde tekeningen gemaakt, op een vrij primitieve manier. Zijn perspectief is niet goed, wij zouden nu zeggen, dat hij met een groothoeklens werkte. Maar hij tekende uiterst nauwkeurig en zeer gedetailleerd. Hierdoor zijn deze tekeningen voor ons zeer waardevol.

Van hem hebben wij tekeningen van Epe, Oene, Heerde, Veessen, Vorchten, Hattem, Welsum, Nijbroek, Olst, maar ook Garderen, Laren (Gld.) en Hummelo. Helaas weten wij van de tekenaar zelf niets.

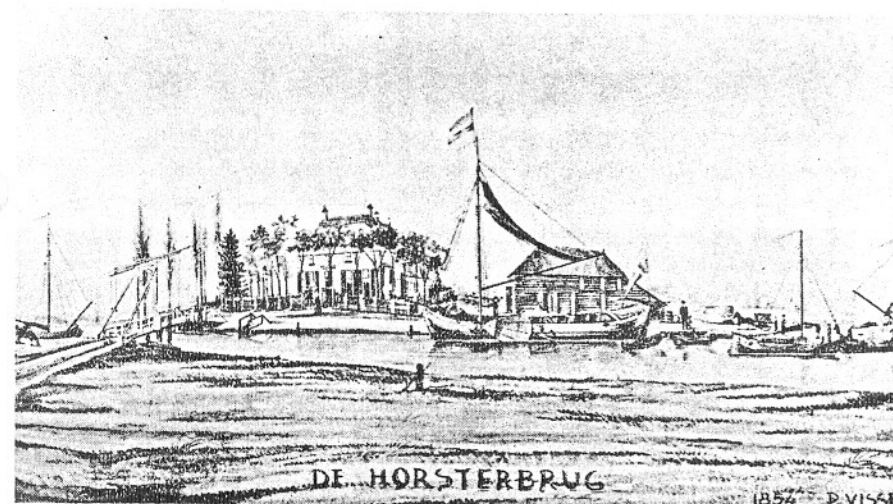
Ondanks naspeuringen bij verschillende instanties blijft P. Visser voor ons nog een onbekende.

Kan iemand ons helpen om iets meer over hem te weten te komen?

Waar woonde hij? Wat was zijn beroep? Wanneer leefde hij? Zijn er nog meer tekeningen bekend buiten ons gebied?

Graag zullen wij iets horen.

G.S. van Lohuizen.

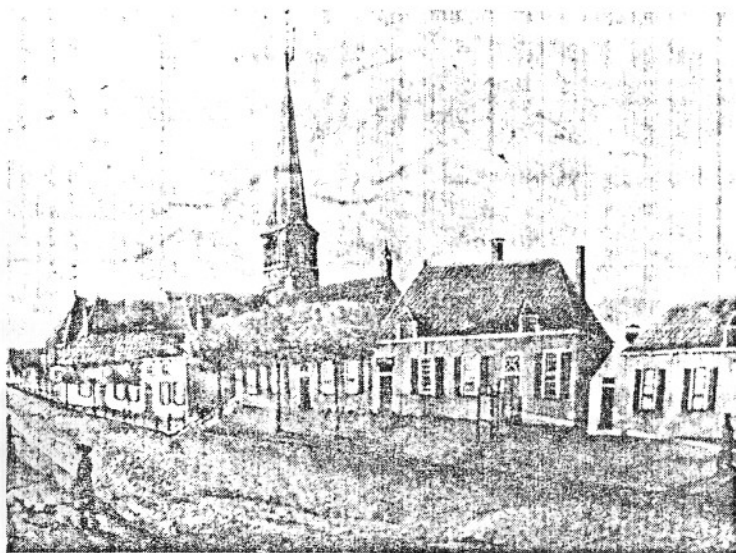

Pogingen door verschillende personen bleven zonder resultaat. In „Ampt Epe” nummer 81 van december 1987 kwam de kwestie opnieuw aan de orde. Voor de duidelijkheid volgt dit artikel hieronder, waaruit blijkt dat er einde 1987 nog geen enkel gegeven over P. Visser bekend was.

P. Visser

Onze trouwe medewerker, de heer L. v.d. Bremen, zond ons een knipsel toe uit het Deventer Dagblad van 1-10-'87 met het opschrift „Wegwijzer uit de moeilijkheden”, dat wij hier laten volgen.

Daarna geeft de heer G.S. van Lohuizen zijn commentaar op dit artikel.

De Langstraat in Wijhe.

Vraag: Dit schilderij (zie hierboven), waarvan ik u een foto toestuur, is de Langstraat in Wijhe. Het is waterverf op karton, 80 x 65 cm. en de maker is Visser feceite.

Antwoord: Met „feceite” achter de naam bedoelt de kunstenaar waarschijnlijk „fecit”, dat is: heeft het gemaakt (in het Latijn). Het wordt ook wel afgekort tot fec. of een enkele f. Vermoedelijk is deze aquarel vervaardigd door de amateurschilder Pieter Visser, die op 5 januari 1819 in Schiedam geboren werd en op 5 juni 1890 te Veenhuizen (gem. Norg) overleed. Hij woonde en werkte tot 1851 in Goed, tot 1876 in Schiedam, daarna tijdelijk in Delft en tenslotte in Norg. Van beroep was hij apotheker, koornwijnbrander en fotograafist, maar in zijn vrije tijd schilderde hij, onder meer als op dit karton.

De straat lijkt ons nageschilderd naar een foto in de trant van de toen in de mode zijnde optica's, met de hand ingekleurde prenten in koperdruk, die bestemd waren om in een soort kijkdoos met spiegel (camera obscura) bekeken te worden. Het is geen groot kunstwerk, maar voor een oudheidskamer een interessante plaat. Overigens heeft de schilder ook deelgenomen aan tentoonstellingen in 1850 en 1958 in Rotterdam en in 1859 in Den Haag.

Nu het commentaar van de heer Van Lohuizen:

P. Visser

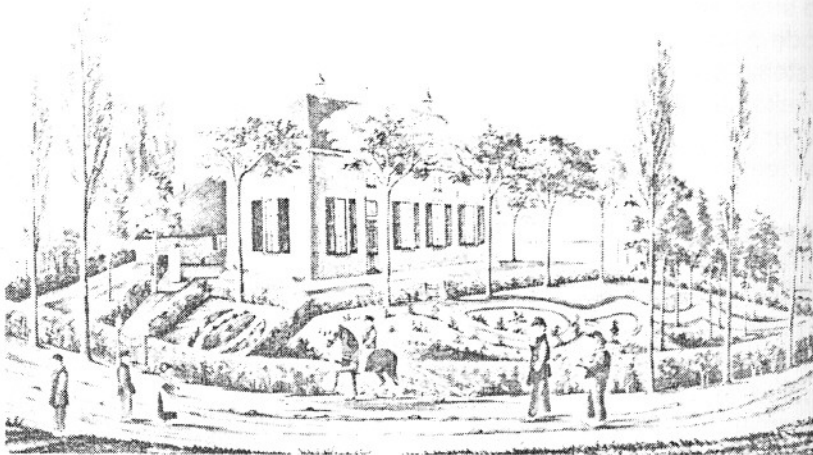
Zo nu en dan krijg ik een afdruk in handen van een tekening van P. Visser. Vaak een bekende, zo nu en dan een voor mij onbekende. Door vriendelijke bemiddeling van de heer L. van den Bremen kreeg ik een fotocopie van het Deventer Dagblad van 1 oktober 1987, waarin een tekening van P. Visser, „De Langstraat” in Wijhe.

Toen wij in 1976 bezig waren schilderijen en tekeningen over oud-Epe te inventariseren, kwam P. Visser heel nadrukkelijk naar voren. En ik heb daarna aantekeningen gemaakt van tekeningen, die ik van P. Visser tegenkwam. De manier van tekenen trok mijn aandacht.

De volgende heb ik gevonden:

In het boekje „Epe en Oene 800 jaar” (Epe 1976) zijn de vijf tekeningen opgenomen die van Epe bekend zijn:

1. Epe Dorp, gezicht vanaf het (oude) gemeentehuis naar de Hoofdstraat en kerk.
2. Epe Dorp, gezicht op de kerk vanaf de Beekstraat.
3. Oene De Horsterbrug.
4. Oene Dorp met school en kerk. (een kopie hiervan, van een bekende tekenaar is ook in Oene. Deze heeft de vrijheid genomen om enkele details op het plein voor de tapperij te wijzigen).
5. Oene Landmans Welvaren, boerderij Middelbeekse allee.

„Landman Welvaren”, nu Middelbeekse allee 1 in Oene. Aan de heg, die hier rond loopt, maar in werkelijkheid een rechthoek is, blijkt ook weer, dat Visser, doordat hij meer op de tekening wilde hebben dan mogelijk was, met zijn perspectief geen raad wist.

Ook de Heerder Historische Vereniging heeft in haar boek „Heerde, Historisch gezien” (Heerde 1976) de drie bekende tekeningen van P. Visser opgenomen:

6. Heerde	Dorp, dorpsplein met kerk.
7. Vorchten	Dorp Vorchten met de kerk.
8. Veessen	Gezicht op den Dijk van Veessen.

verder ken ik de volgende tekeningen:

9. Hatterm	De kerk.
10. Elburg	In het gemeentemuseum Arnhem is een gekleurde pen- en perceeltekening van R. Veldhoen (1866-1937), de „Vischpoortstraat te Elburg” uit 1834 naar P. Visser.
11. Nijbroek	„Gesicht op Nijbroek” met kerk.
12. Nijbroek	„De Bijvanck”.
13. Welsum	De kerk.
14. Olst	Het dorp Olst met de kerk.
15. Wijhe	De Langstraat met de kerk.
16. Heino	Gesicht op Heino met kerk en molen.
17. Raalte	Kerk.
18. Lierderholthuis	Kerk.
19. Zalk	Kerk.
20. Garderen	Kerk.
21. Laren (Gld)	Kerk.
22. Hummelo	Kerk.

Voor zover ik kan nagaan, zijn alle tekeningen gemaakt in 1854.

De tekeningen van P. Visser zijn pentekeningen, die later zijn ingekleurd met penseel, in heel lichte tinten. Het formaat is meestal ongeveer 80 x 65 cm., op papier of karton.

De manier van tekenen is typisch voor P. Visser. Hij nam in de tekening links en rechts méér op, dan mogelijk was, waardoor hij met zijn perspectief in de knoop kwam. Het is te vergelijken met een groothoeklens en dan teruggebracht, waardoor er een ronding vóór in de tekening ontstond, waar die niet was. Een rechte lijn werd bij hem een boog. Op de tekeningen, die hierbij zijn afgedrukt, is het duidelijk te zien. Zijn manier van tekenen doet denken aan wat tegenwoordig wel „zondagsschilders” genoemd wordt, alle details werden nauwkeurig getekend, tot de stenen en raamverdeling toe. Voor de historie van de plaatsen zijn deze nauwkeurige tekeningen van grote waarde, maar kunst is het niet.

*Gezicht op het dorp Epe, gezien vanaf de Beekstraat.
Rechts – nu – Vijvervreugd, achter de kerk, de Hoofdstraat. Aan de kerk is duidelijk te zien, dat hij door zijn manier van tekenen, met het perspectief in de knoop kwam.*

Wie was deze tekenaar P. Visser?

In het Mededelingenblad van Ampt Epe no. 38, april 1976 heb ik deze vraag gesteld, in de hoop, dat er misschien iemand zou zijn, die hierop een antwoord kon geven. En dat er mogelijk nog meer tekeningen van hem te voorschijn zouden komen.

In het Gelders Oudheidkundig Contactbericht van juli 1976 is mijn stukje ook geplaatst.

De enige reactie op beide stukjes was een brief van J.G. Berkhout, prov. museum-consulent in Noord-Holland, die mij verwees naar P.A. Scheen's lexicon, waarin vrijwel alle schilders en tekenaren staan:

„Visser, Pieter, geb. Schiedam 5 januari 1819, overl. Veenhuizen”

- (gem. Norg) 5 juni 1890
- woonde en werkte in Goes tot 1851, Schiedam tot 1876, Delft 1876, daarna Norg.
- van beroep apotheker, „koornwijnbrander”, - „photographist”.
- tevens amateurschilder.
- tentoonstellingen Rotterdam 1850 en 1858 en Den Haag 1859.
- diverse landschappen bij maanlicht.

Het Rijksbureau voor kunsthistorische documentatie in Den Haag kent P. Visser niet en schrijft „misschien zou hier Piet Visser in aanmerking kunnen komen en verwijst naar P.A. Scheen's lexicon, maar twijfelt sterk”. Zij hopen, dat het toeval eens zal helpen om de tekenaar te identificeren.

Het Gemeentemuseum te Arnhem heeft alleen de tekening van R. Veldhoen en kent P. Visser niet.

Het kunsthistorisch instituut der Universiteit van Amsterdam kent onze tekenaar ook niet en verwijst ook naar Scheen's lexicon. En verwijst naar het Rijksmuseum in Amsterdam.

Maar ook het Rijksmuseum in Amsterdam, afd. Rijksprentenkabinet kan ons niet verder helpen.

En tenslotte het Prentenkabinet der Rijksuniversiteit te Leiden weet ook niet wie „onze” P. Visser is.

Het Deventer Dagblad geeft ook de inhoud van Scheen's lexicon weer er borduurt daarop verder.

Ik ben er nog steeds niet uit.

Voor mij is het wel duidelijk, dat „onze” tekenaar P. Visser niet dezelfde is als uit Scheen's lexicon.

1. Pieter Visser uit Scheen's lexicon schilderde o.a. landschappen bij maanlicht. Wanneer je zo iets schildert, dan is het m.i. onmogelijk om ook de amateuristische tekeningen, die wij kennen te tekenen. Pieter Visser had tentoonstellingen in Rotterdam en Den Haag. Hij moet toch „iets meer” geweest zijn dan „onze” P. Visser.
2. De mij bekende 22 tekeningen zijn alle in 1854 getekend. „Onze” P. Visser moet dus langere tijd hier geweest zijn, om op de Veluwe en in Salland te kunnen tekenen. Een Pieter Visser woonde in die tijd in Schiedam en was daar koornwijnbrander.
3. Alle mij bekende tekeningen zijn in de plaats gebleven, waar zij getekend zijn. In Oene en Nijbroek zelfs in de boerderij, die hij zo fraai uitbeeldde.

Het lijkt mij daarom, dat wij zoeken moeten naar een rondtrekkende tekenaar, die „om de brode” de tekeningen maakte. Ik stel mij voor dat hij rondtrok, aanbood de tekening te maken en deze te voren al verkocht had. Anders was het niet mogelijk, dat wij al deze tekeningen op de plaats zelf vinden.

Ik heb enkele bevolkingsregisters uit de omgeving nagelopen maar kon P. Visser niet vinden.

Met het Rijksbureau voor kunsthistorische documentatie hoop ik, dat het toeval ons nog eens op het spoor zet.

Om compleet te zijn:

In Nijbroek zijn 2 pentekeningen van bijbelse voorstellingen van Petrus Visser, schilder te Oene. Dit zijn duidelijk heel andere tekeningen dan van „onze” P. Visser en ook van jongere datum.

Helaas komt deze Petrus Visser, schilder te Oene, ook niet in het bevolkingsregister voor.

En tenslotte:

In Heerde, Historisch gezien, staat een schilderij: Gezicht op het Dorp Wapenvelde, van J. Visser. - 1887.

Dat is hij dus ook niet.

Is er iemand, die mij verder kan helpen, of die verder wil zoeken?

G.S. van Lohuizen.

Ik kon mij destijds ook volledig vinden in de verzuchting van zowel het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie en de schrijver G.S. van Lohuizen dat het toeval ons misschien nog eens op het spoor van P. Visser zou zetten.

Dit toeval deed zich eerst 10 jaar later voor in november 1997. Bladerende in de bijlagen bij de Gemeenterekening van Epe op de uitgaven in de jaren 1850-1860, werd mijn aandacht getroffen door een nota uit 1858, waarbij de

1858
de Gemeente Oene
debet aan P. Visser, schilder te Oene
Wegen 1 slag loon en 1/2 slag aan de Slangen van de
13de eeuw. Spruit 10 letters en Nieuw met de Oene
10 Letters 38. Nummerd. 65
Lohnen. 65
Volken P. Visser.

Gemeente Epe een bedrag van f 0,65 in rekening werd gebracht voor onder andere het nummeren van de slangen van de brandweer te Oene. Het betrof een rekening van P. Visser, schilder te Oene. Ook over 1857 trof ik enkele rekeningen van hem aan voor verrichte werkzaamheden. Er woonde in die jaren dus een schilder P. Visser in Oene. Wel geen kunstschilder of tekenaar maar wel iemand die in staat moet zijn geweest de ons bekende tekeningen te maken. Het probleem in Epe is echter dat de bevolkingsadministratie eerst na 1860 opgang komt. Uit het feit dat hij zich op zijn rekeningen „schilder te Oene” noemt blijkt duidelijk dat hij in Oene woonde.

Zoals ook al door Van Lohuizen was geconstateerd, gaf de bevolkingsadministratie geen P. Visser. Ik zocht eens in het huwelijksregister van Epe en daar vond ik tot mijn verbazing:

17 januari 1857, acte 3

Getrouwd: Peter Visser, weduwnaar van Stijntje Nagelhout, oud 38 jaar, van beroep schilder, geboren te stad Doetinchem, wonende te Oene, meerderjarige zoon van wijlen Peter Visser en Anna Maria Elisabeth Beins, beide te Elburg overleden en Johanna Jonkers, jongedochter, oud 19 jaar, zonder beroep, geboren te Arnhem, wonende te Oene, minderjarige dochter van Peter Jonkers, veldwachter en Elisabeth Willemsen, beide wonende te Oene, alhier tegenwoordig en hun toestemming tot dit huwelijk gevende...

Zoekende in het overlijdensregister van Epe vond ik op 18 juni 1856 overleden „Stijntje Nagelhout, geboren te Elburg, wonende te Oene, huisvrouw van Peter Visser, verwer te Oene.

Een onderzoek in Elburg leverde het eerste huwelijk van Peter Visser op, namelijk 20 oktober 1842.

Peter Visser, 24 jaar, verwer, geboren te Doetinchem, wonende te Elburg, meerderjarige zoon van Peter Visser, gerechtsdienaar en van Anna Maria Beins, wonende beiden te Elburg en Stientje Nagelhout, 18 jaar, beroep dienstmaagd, geboren en wonende te Elburg, minderjarige dochter van Hendrik Nagelhout, van beroep voerman en Matjen ten Hoope, beide wonende te Elburg.

De bevolkingsadministratie van Elburg vermeldt dat op 10 maart 1855 Peter Visser met vrouw en vier kinderen is vertrokken naar Epe/Oene.

Zoals al eerder gesteld komt het gezin in de bevolkingsadministratie van Epe niet voor, maar wonderlijk genoeg zoeken we ook vergeefs naar zijn schoonouders, de veldwachter Peter Jonkers en zijn vrouw Elisabeth Willemsen.

Wel treffen we in het geboorteregister van Epe de geboortes aan van twee kinderen uit het huwelijk van Peter Visser en Johanna Jonkers, namelijk Peter, geboren 9 juni 1857 en Elbartus, 16 december 1858.

Verder kwamen er in het archief van Epe geen gegevens over Peter Visser boven water. Het feit dat Peter's tweede vrouw Johanna in Arnhem was geboren, bracht mij op het idee eens een onderzoek in te stellen op het Gemeentearchief van Arnhem. Dit was eerst geen succes omdat de bevolkings-

administratie van Arnhem door de oorlogshandelingen verloren is gegaan. Wel waren er klappers op, en microfiches van, de geboorte-, huwelijk- en overlijdensregisters.

Het geboorteregister geeft de geboorte van 2 kinderen van het echtpaar Peter Visser en Johanna Jonkers, namelijk:

op 25 februari 1861 een dochter Grada Maria Elisabeth en op 22 mei 1863 een zoon Andries Wilhelmus.

We kunnen dus stellen dat het echtpaar tussen 12 december 1858, de geboorte van Elbartus en 25 februari 1861, de geboorte van Grada Maria Elisabeth naar Arnhem is verhuisd.

Maar ook de schoonouders van Peter Visser zijn naar Arnhem gegaan.

Op 24 december 1861 verkopen zij hun woning in Oene aan Hendrik Gerrits Peters, boerenknecht op Kampereiland, die de woning op 22 februari 1862 kan aanvaarden. Peter Jonkers en zijn vrouw Elisabeth Willemsen zijn dus kort voor 22 februari 1862 ook naar Arnhem verhuisd. Het overlijdensregister van Arnhem geeft aan dat op 6 augustus 1872 Peter Jonkers, geboren te Tiel, wonende te Arnhem, gemeentereiniger, echtgenoot van Elisabeth Willemsen, zoon van wijlen de echtelieden Andries Jonkers en Petronella van Woerd in den ouderdom van 63 jaar en 6 maanden in den Hommelstraat binnen deze gemeente is overleden.

Het overlijden wordt aangegeven door Peter Visser, oud 54 jaar, van beroep verwer en Andries Jonkers, oud 26 jaar, wekker beide alhier wonende.

Acte 121 van 11 februari 1879 van het overlijdensregister geeft ons nieuwe informatie. Petrus Visser, zoon van de overledene, oud 35 jaar, van beroep verwer en Willem Langras, oud 54 jaar, van beroep tuinman, beide alhier wonende geven aan:

„Dat op dinsdag den 11 dezer maand des morgens ten zeven ure uit de rivier de Rijn aan de Rijnkade binnen deze gemeente is opgehaald het lijk van Peter Visser, geboren te Doetinchem, wonende alhier, oud twee en zestig jaar, van beroep verwer, echtgenoot van Johanna Jonkers, vroeger weduwnaar van Stijntje Nagelhout, zijnde de verdere opgaven de aangevers onbekend”.

In de Arnhemse Courant van woensdag 12 februari 1879 trof ik over dit ongeluk nog het volgende aan:

„Een bejaard persoon, verwer van beroep, schijnt gisteren avond door de duisternis misleid te water geraakt te zijn. Heden morgen werd aan de Verlengde Rijnkade zijn lijk opgevischt. De ongelukkige laat eene weduwe met 4 kinderen achter”.

Een tragisch einde van Peter Visser, die in het adresboek wordt vermeld als teekenmeester en huisschilder, wonende in de Bloemstraat H 525. Zijn weduwe hertrouwt op 21 juni 1882 met Peter Joseph Adriaense, oud 31 jaar, sigarenmaker, geboren te Kampen.

Johanna Jonkers, weduwe Peter Visser is dan 45 jaar oud.

Zij overlijdt op 17 april 1896 op 59 jarige leeftijd in de Bloemsteeg in Arnhem.

Met dank aan André Wolters v. d. Wey, die in Arnhem op het gemeentearchief voor mij zocht in de serie adresboeken en Peter Visser daar in het jaar 1862 voor het eerst vermeld vond en waar hij voor de eerste keer teekenmeester wordt genoemd.

Naderhand vond ik in het rekenboek van de kerkvoogdij van Oene over het jaar 1855 nog de aantekening:

P. Visser voor het vergulden van de haan op de toren alsmede voor schilderwerk en vergulden der wijzerborden f 17,46.

Voor 13 boekjes dukatengoud f 11,35

Jammer dat onze erevoorzitter G.S. van Lohuizen de oplossing van het mysterie P. Visser niet meer heeft mogen meemaken.

W. Terwel.

Schenking aan Ampt Epe

Op 17 juli j.l. werd door mevrouw Elisabeth van Lohuizen uitvoering gegeven aan het testament van haar vader G.S. van Lohuizen, de oprichter van Ampt Epe en de grote promotor van de gemeentelijke historie. Zijn grote kennis op dit gebied droeg hij uit in talrijke artikelen in ons blad.

Nu heeft hij bij testament zijn boeken- en kaartenverzameling en zijn aandeel in de foto- en ansichtkaarten met bijbehorende negatieven geschonken aan Ampt Epe.

Ampt Epe heeft de schenking aanvaard en laat ze op de plek waar ze zich nu bevindt: het gemeentelijk archief. Dit is de plaats waar een ieder die er in geïnteresseerd is, ze bekijken kan.

Tevens droeg mevrouw Van Lohuizen ons twee geschilderde portretten over van haar betovergrootouders van vaders kant en een ingelijste foto van de winkel, drogisterij en slijterij, bij het tweehonderd jarig jubileum 1743-1943.

Deze krijgen een plek aan de wand in het archief.

Het bestuur van Ampt Epe is blij met deze tastbare herinnering aan onze vroegere voorzitter en auteur van ons blad.

Vier generaties Witteveen en twee windkorenmolens in Oene

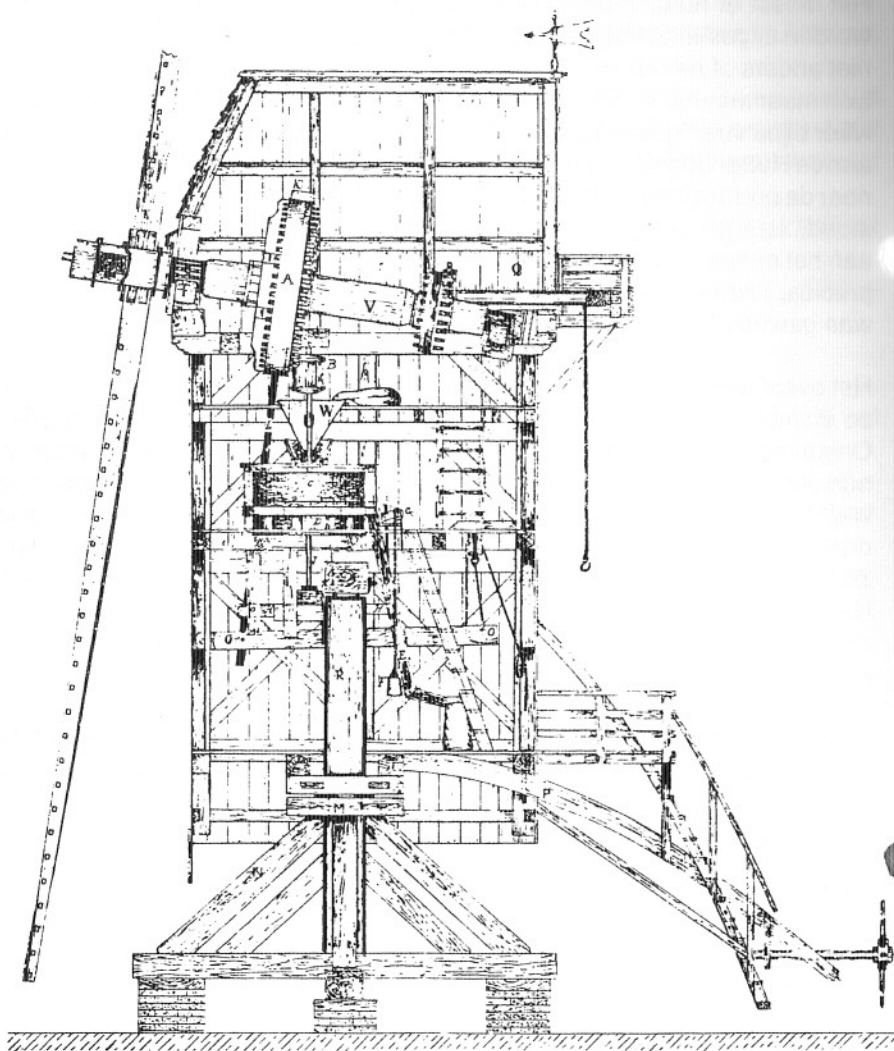
Het moest er nu toch maar eens van komen. Veel langer kon het niet meer worden uitgesteld. Aaltje Derks Oudhof in Oene was al 78 jaar oud en het kon niet anders of haar einde naderde¹. We schrijven het jaar 1830 en Aaltje kon zich maar moeilijk voorstellen dat haar man, de molenaar Gerrit Witteveen, al weer bijna veertig jaar dood was². Peinzend zat ze uit het raam van haar huis aan de Huttenbosweg naar buiten te kijken. Ze kon precies het rechte weggetje naar de oude molen afzien, die in de hoek van de Eperweg en Veldstrekerweg stond³. Langzaam draaiden de wieken in het rond. Haar zoon Peter was er nu aan het malen. Hoe lang zou de molen al in de familie zijn? Aaltje wist het niet precies, maar wel wist ze, dat haar schoonvader ooit ook al molenaar in Oene was geweest⁴.

Het overlijden van haar man was al weer zo lang geleden en het leek toch nog zo dichtbij. Slechts vijftien jaar hadden ze lief en leed met elkaar gedeeld. Onstuimig was hun huwelijk begonnen: twee maanden na het trouwen was hun oudste zoon Derk al geboren, maar ach, zo ging dat bij de meesten⁵. Het was haar zwaar gevallen om na het overlijden van haar man de molen draaiende te houden en het boerenbedrijfje te runnen. De jongens waren nog zo jong geweest: Derk was toen vijftien, Jan was dertien en Peter pas acht. Haar jongste dochter Reintje had haar vader slechts amper gekend en was inmiddels toch ook al weer bijna vier jaar dood⁶. Reintje was niet eens veertig jaar oud geworden.

Zo was de tijd gevlogen. En nu was het toch tijd geworden om de bezittingen te laten inventariseren en te verdelen onder haarzelf en haar kinderen Derk, Jan, Maria, Peter en Derkje en haar kleinkinderen die haar dochter Reintje bij papiermolenaar Abraham Jonker in Heerde had nagelaten.

Het was 18 februari 1830 en Aaltje zat met haar hele familie te wachten. Albert Gerrits van Essen en Hendrik Berends Bomhof zouden de taxatie verrichten. Daar zagen ze de notaris al de Eperweg af komen. Na een praatje gingen ze het huis rond en begonnen Van Essen en Bomhof te taxeren en de notaris te schrijven: de kleerkast 28 gulden, de klok 12 gulden, tafels, stoelen, drie lampen, de drie bedden samen f 107, spinnewielen, serviesgoed, keukengerei, vuurgereedschap, vier schilderijen en een spiegel van een paar dubbeltjes per stuk, twee koperen ketels f 10,50, melkgerei, karn, botervat, wastobbe, een partij spek, vlees en vet f 71, de zwarte koe met bles f 52, de grijsbonte koe f 48, de zwartbonte vaars f 32, het witbonte kalf en het zwartbonte kalf elk f 8, twee dozijn kippen f 6, tien mud rogge f 52, acht mud boekweit f 32, hooi,

stro, aardappels, brandhout, rogge op het land, en de mest. Er waren kleine schuldenaars die samen bij Aaltje voor een kleine honderd gulden op de lat stonden. Toen het contante geld werd geteld, kon de notaris het niet laten even de wenkbrauwen te fronsen. Het eindbedrag daarvan kwam op 1580 gulden!

Standerdmolen, doorsnede. Van dit type was de Veldmolen in Oene vóór 1860. Centraal staat de standaard, waarop het gehele bovenhuis rust en waaromheen het bovenhuis naar de wind kan worden gedraaid. De landmeter die in 1827 voor het eerst voor het kadaster ging meten, gebruikte de standaard van de Veldmolen als vast oriëntatiepunt.

Hierna ging het gezelschap naar buiten om de landerijen te bekijken. Vijf akkers zaailand en het hooiland kwamen samen op f 2000. Het huis, de hof en een weide werden samen met de korenmolen die op het gemeenschappelijke veld stond, getaxeerd op f 4050. Hierbij moest Aaltje onwillekeurig denken aan die landmeter van, ja hoe noemde hij het ook al weer, o ja, „het kadaster“, die hier een paar jaar geleden was geweest. Die had alle landerijen van het dorp opgemeten en die was zo blij geweest met haar standaardmolen, want daarvan kon hij zo handig de standaard gebruiken als vast punt bij zijn werk. Ook had hij een mooi cirkelvormig stuk grond rond de molen op de kaart gezet. Dat stuk van 1040 m² had hij in Sectie D nummer 16 gegeven en de woning Sectie D nummer 19⁷.

Het taxerende groepje mensen ging weer naar binnen en de notaris vroeg nog naar de schulden. Deze beliepen f 4327,75 en werden afgetrokken van het getaxeerde bedrag dat de bezittingen waard waren. Uiteindelijk bleef er een waarde van f 4040 over om te verdelen⁸. Toen dit was vastgesteld, moest de notaris nog precies de samenstelling van de familie weten. De doopcelen werden gelicht en Aaltje vertelde: haar kinderen waren Derk, geboren in Oene in 1775, nu korenmolenaar te Epe, Jan, geboren in 1776 in Oene, nu zonder beroep wonend te Epe, Maria, geboren in 1780 in Oene, weduwe van Hendrik Wagenaar, winkelierster te Epe, Peter, geboren in 1782 te Epe, nu korenmolenaar te Oene, Derkje, geboren in 1785 te Epe, getrouwd met Hendrik Dalhuizen, ijzersmid te Oene, en Reintje, geboren in 1787 te Epe, overleden drie jaar geleden in Heerde, nalatende vijf kinderen bij haar man Abraham Jonker, papiermolenaar te Heerde. Na dit alles genoteerd te hebben, nam de notaris afscheid en ging weer naar Epe.

Ruim twee maanden later toog Aaltje met haar familie naar Epe naar het huis van kastelein Johannes Overbosch om de boedel van haar overleden man Gerrit Witteveen definitief te verdelen. Ze waren er met zijn allen wel uit gekomen. De jongste broer Peter, 47 jaar oud, die in het ouderlijk huis was blijven wonen, zou het huis en de molen krijgen, maar omdat die veel meer waard waren dan het deel waar hij recht op had, moest hij zijn broers en zussen en neven en nichtjes uitkopen. Daartoe moest hij met een bedrag van f 3293,35 over de brug komen.

Onderweg had Peter nog tijd om over alles na te denken. Hij vond het al lang best zoals het was gegaan. Zijn broers en zusters waren veel eerder dan hij getrouwd en uitgevlogen. Maria had reeds 23 jaar geleden een huwelijk aangegaan met de Eper winkelier Hendrik Wagenaar en was al weer dertien jaar weduwe. Derkje en Reintje trouwden enkele jaren later dan Maria en Derk die als laatste in het huwelijk trad, was toch ook al vijftien jaar getrouwd⁹. Alleen Jan, die bij zijn zuster Maria de winkelierster in Epe woonde, was nog steeds

A outhof me witteveen
P. Witteveen D. Witteveen J. Witteveen
M. Witteveen Wd. Wagenaar
D. Witteveen J. K. Dalhuisen
A. Jonker
Hend. van Lohuizen
J. van Lohuizen
J. B. Bricheau
Rademaker
J. J. M. Ribbing
Griffier

De handtekeningen onder de boedelverdeling in 1830 van Gerrit Witteveen, overleden 1790. Aaltje Outhof, weduwe Witteveen, de weduwe van Gerrit, tekende eerst. Vervolgens haar kinderen: Peter, Derk, Jan, Marije, Hendrik Wagenaar en Derkje met haar echtgenoot Hendrik Dalhuisen, en schoonzoon Abraham Jonker. De twee Van Lohuizens waren getuige, notaris Van der Feltz was erbij, alsmede vrederechter Bricheau en griffier Furstenberg.

ongetrouwd. Maar ja, die kon je ook niet helemaal meetellen: hij verdiende niet eens de kost voor zichzelf¹⁰. Zelf was Peter pas vier jaar geleden getrouwd. Hij was toen al 43 jaar oud geweest. Zijn bruid Karoline Jonker was maar liefst zeventien jaar jonger dan hijzelf. Vijf maanden na het huwelijk werden ze gezegend met de geboorte van dochter Janna¹¹. Peter wist niet beter of hij had bijna altijd bij de Veldmolen in Oene gewoond en hij zou er ook wel de rest van zijn leven slijten.

Zo zou het ook gaan. Peter heeft met zijn broers en zusters nog geen jaar na de boedelverdeling zijn moeder Aaltje ten grave gedragen. De tijd verstreek en Peter maalde jaar in jaar uit het graan tot meel op de oude standaardmolen. Zijn jonge vrouw schonk hem zes kinderen, drie zoons en drie dochters. De jongens leerden uiteraard van kinds af aan hoe ze met de molen moesten omgaan en allicht dat er één de opvolger zou worden. Waar het echter maar niet mee wilde vlotten, was het vinden van een partner door de kinderen van Peter. Alleen Janna trouwde toen ze 28 jaar oud was in 1855 met de winkelier Pieter Berkhoff uit Epe.

Totdat op een goed moment begin 1858 Peters zoon Gerrit, die ook al 29 jaar oud was, met het bericht thuiskwam dat hij Antje Dalhuisen, die drie jaar ouder was dan hij, zwanger had gemaakt. Dit bericht schokte Peter niet zo vreselijk. Hij had zelf immers ook moeten trouwen en zo was het ook met zijn ouders gegaan. Waar hij meer van op keek, was de dadendrang die er in zijn zoon was gevaren. Vrijwel tegelijkertijd met het verwekken van nieuw leven had Gerrit aan Gedeputeerde Staten vergunning gevraagd om een nieuwe windkorenmolen in Oene te mogen bouwen¹². Goed, de oude Veldmolen was niet best meer¹³, maar moest dit nu zo? Moesten er voortaan twee windkorenmolens in Oene staan?

Volgens Gerrit blijkbaar wel, want die liet zich nergens meer door weerhouden. Hij had een plekje uitgezocht aan de Houtweg vlak bij waar zijn toekomstige schoonvader woonde, dat eigendom was van de kerkvoogdij van Oene. Van die instantie kon hij het in erfpacht verkrijgen¹⁴. De burgemeester moest zoals gebruikelijk aan de naaste burens vragen of zij bezwaar zouden hebben tegen de oprichting van een molen, maar dat zat in dit geval uiteraard wel goed, want Derk Dalhuisen zou natuurlijk geen bezwaar maken¹⁵. Even leek het nog spaak te lopen, toen de burgemeester van Gedeputeerde Staten de opdracht kreeg om niet alleen Derk Dalhuisen, maar ook Jan Berend Sterken die veel verder weg woonde te horen, maar die verklaarde gelukkig ook geen bezwaar te hebben tegen een nieuwe molen¹⁶. Op 2 maart 1858 werd er in Arnhem vergunning verleend tot het bouwen van de molen.

Natuurlijk moest er geld komen om de molen te bouwen, dat ging immers niet voor niets, maar Derk Dalhuisen had al toegezegd, dat hij een steentje zou bijdragen.

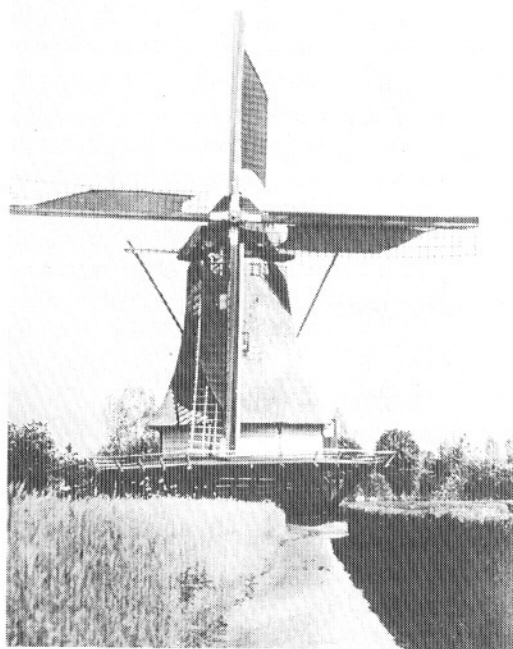
Op 17 april 1858 trad het bruidspaar Gerrit Witteveen en Antje Dalhuisen in het huwelijk. De ouders van de bruidegom waren er beiden bij. Van de bruid was er alleen de vader, want haar moeder leefde niet meer.

Een maand later, op zaterdag 15 mei 1858, overleed de vader van Gerrit, molenaar Peter Witteveen op 75-jarige leeftijd. Dat kwam nou slecht uit. Gerrit had juist laten afkondigen dat hij met zijn vrouw en schoonvader de maandag erop in het café van zijn zwager Jacob Leonard Dalhuizen door de notaris een openbare veiling van een stuk grond zouden laten houden. Afijn, dat moest dan toch maar doorgaan, want daar zou volk van overal op af kunnen komen en die kon je niet meer afzeggen. De helft van het stuk grond had Antje acht jaar geleden van haar moeder geërfd en de andere helft had zij geschonken gekregen van haar vader. Dus zat er op maandag een heel gezelschap in café Dalhuizen te loven en te bieden, terwijl elders in het dorp het lijk van Peter Witteveen nog boven aarde stond. Uiteindelijk leverde het stuk grond f 1800 op¹⁷.

Een andere handeling bij de notaris had Gerrit wel twee dagen weten uit te stellen, omdat daar niet zo veel volk bij kwam kijken. Dat was het tekenen van de definitieve akte waarbij hij de grond voor de molen van de Kerkvoogdij in erfpacht nam¹⁸.

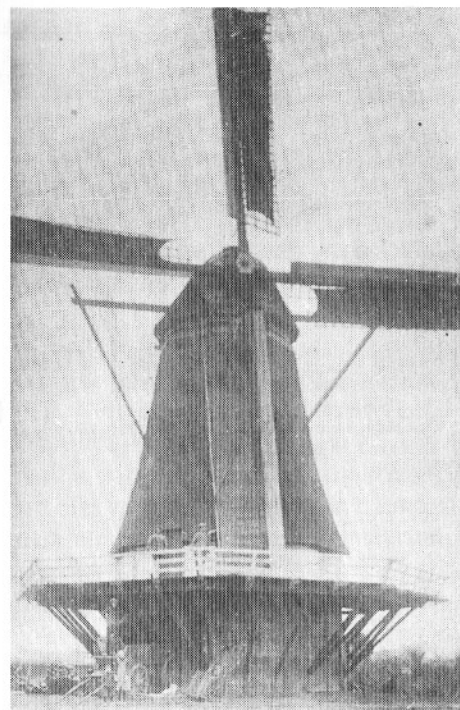
Twee maanden na het overlijden van Peter Witteveen, werd het echtpaar Gerrit Witteveen en Antje Dalhuisen verblijd met de geboorte van een zoon. Ze noemden hem naar zijn grootvader Peter¹⁹. Zo wisselden de generaties elkaar af.

Inmiddels werd er druk gebouwd aan de Houtweg. De molen die daar verrees zou de veelzeggende naam "Werklust" krijgen, maar bij de Veldmolen wilde men het er niet bij laten zitten. Daar wilden Gerrits moeder en broers en zusters de oude standaardmolen vervangen voor een nieuwe molen van een ander type. Er werd een hypotheek opgenomen van f 1300, waarvoor Gerrit als mede-erfgenaam ook zijn handtekening moest zetten. De geldschieter was Jan Nienhuis, eigenaar van onder andere de molen van Veessen. Ze bouwden de nieuwe Veldmolen niet op de oude plek, maar vlak bij aan de Huttenbosweg op het perceel Sectie D nummer 18.

De molen Werklust te Oene van 1859. Achtkante windkorenmolens met stelling en stenen voet.

Zo kwam het, dat er in Oene vlak na elkaar twee nieuwe windkorenmolens verreesen²⁰. Beide waren achtkante stellingmolens met een met riet gedekte romp en één beganegrond-verdieping onder de stelling, waarin een „doorvaart”, wat handig was voor het naar binnen rijden van vrachten graan en het uitrijden van meel.

De Veldmolen te Oene 1860-1929. Achtkante windkorenmolens met stelling. In de stenen voet onder de stelling is de „doorvaart” waardoor men graan in, en meel uit kon rijden, wat ook daadwerkelijk gebeurde, zoals op de foto is te zien.

samenwoonde, met uitsluiting van anderen, tot zijn erfgenamen gemaakt²². Deze drie en hun broer Albert, die dus niets had gekregen van Jan, verdeelden op 31 augustus 1891 de onroerende bezittingen, waaronder de Veldmolen. Bij deze verdeling verwierf Albert de molen²³.

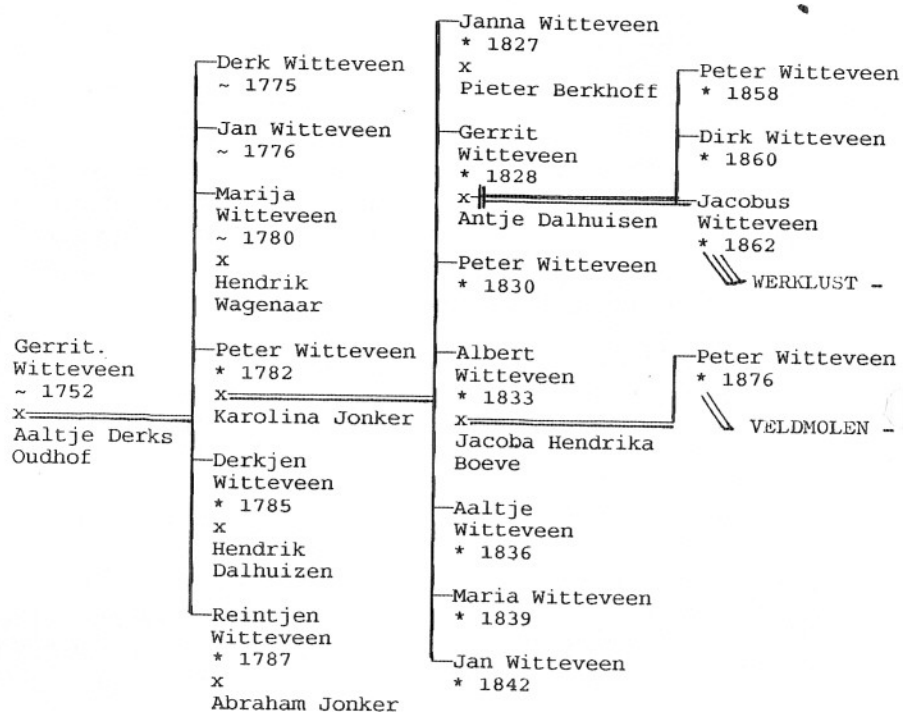
Na het overlijden van Alberts echtgenote, Jacoba Hendrika Boeve in 1895, werd hun nog minderjarige zoon Peter, geboren in 1876, eigenaar van de molen²⁴.

Deze jongste Peter Witteveen verkocht de Veldmolen in 1907 aan Hendrik Gardenbroek, landbouwer en molenaar te Staverden, tezamen met het huis

Karolina Jonker, de weduwe van Peter Witteveen overleed in 1879 op 79-jarige leeftijd. Vier jaar eerder had zij nog mogen meemaken dat toch nog één van haar kinderen, Albert, op 42-jarige leeftijd trouwde met de 38 jaar oude Jacoba Hendrika Boeve, weduwe van Gerrit Jan Nieuwenhuis. Dit huwelijk werd gezegend met de geboorte van Peter Witteveen op 7 september 1876. De vier anderen van de zeven kinderen van Karolina Jonker en Peter Witteveen bleven ongehuwd.

Op 30 augustus 1880 verkochten twee van de kinderen, namelijk Gerrit, de molenaar op de Werklust, en Johanna, die met bakker Pieter Berkhoff was getrouwd, hun aandeel in de Veldmolen aan de vijf andere broers en zusters²¹.

In 1885 overleed de ongehuwde Jan Witteveen, één van de vijf broers en zusters die eigenaar waren van de Veldmolen. Hij had bij testament op 16 november 1883 zijn ongehuwde broer Peter en ongehuwde zusters Aaltje en Maria, met wie hij in Ooster-Oene

De hoofdrolspelers.

De molenaarsfamilie Witteveen uit Oene in de negentiende eeuw.

en drie percelen weiland voor ruim 8000 gulden. De molen was inmiddels ook voorzien van een petroleummotor²⁵. Hiermee kwam er een eind aan de band van vele generaties Witteveen met de Veldmolen in Oene. De Werklust zou nog veel langer in handen van Witteveens blijven.

De Veldmolen en het er bij staande huis brandden af op 16 maart 1910²⁶. De krant schreef: „omstreeks twee uur geraakte door 't vlamvatten van den motor de korenmolen van den hr. H. Garderbroek alhier in brand. Aangewakkerd door den hevigen wind geraakten ook 't woonhuis en de belendende schuur in brand; aan blusschen was niet te denken. Eén oogenblik scheen het of 't huis van P. Witteveen, ongeveer een 100 meter van den brand af gelegen, ook in gevaar zou geraten, doch door 't spoedig instorten van den molen werd dit gevaar voorkomen. 't Vee en 't paard werden gered, enkele kippen zijn in de vlammen geraakt en verbrand. Om drie uur lag alles tegen den grond. Slechts den inboedel had men kunnen redden, wat gelukkig is, daar deze, naar men ons meedeelde, niet verzekerd was. Een groote voorraad koren van enkele bakkers werd ook een prooi der vlammen, zoodat dezen waarschijnlijk ook

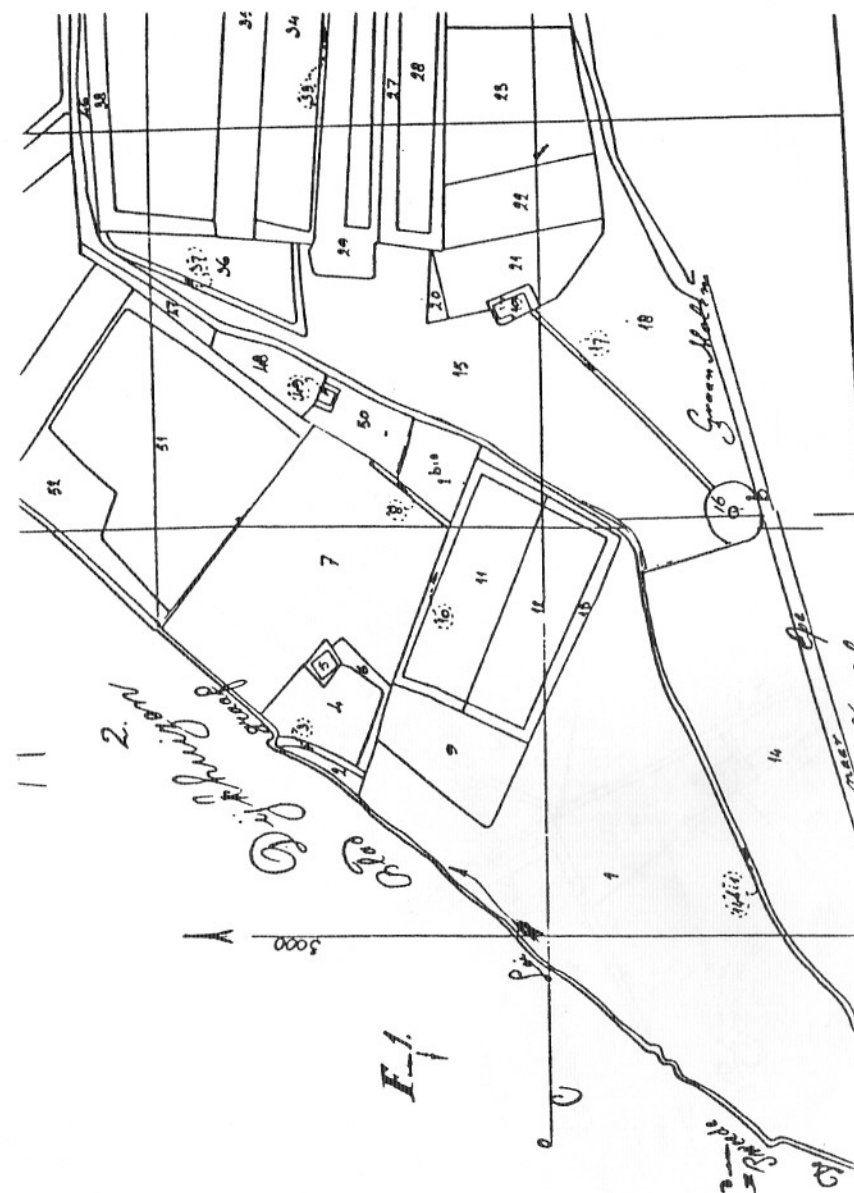
schade zullen lijden. De Oener brandspuit (een spuit waaraan nog met de hand moest worden gepompt) trachtte met het weinige water dat in de slooten was nog verder onheil tegen te gaan. Ook de vrijwillige brandweer uit Epe was verschenen, doch deze kon niet werken bij gebrek aan water”. Molenaarsknecht Hendrikus Bruin, dienstplichtige van de lichter 1907, had bij deze brand twee paar schoenen die tot zijn militaire uitrusting behoorden verloren, want die bevonden zich in de woning van zijn baas Gardenbroek²⁷. We kunnen dus wel op onze klompen aanvoelen wat voor schoeisel deze molenaarsknecht op zijn werk droeg.

Gardenbroek vroeg en kreeg toestemming ingevolge de hinderwet om opnieuw een molen te bouwen op de bestaande stenen voet van de afgebrande molen²⁸. In de voet van de molen zou een petroleummotor van 16 pk worden geplaatst en de molen zou twee paar molenstenen bevatten. In 1926 kreeg Evertje van der Horst, weduwe van Hendrik Gardenbroek toestemming om een elektromotor van 25 pk in de molen te zetten, of deze de petroleummotor zou vervangen, of extra was, is niet helemaal duidelijk. Op 25 juli 1929 brandde de molen door kortsluiting opnieuw af²⁹. De krant wist het volgende te melden: „Donderdagmiddag omstreeks half vier werden we opgeschrikt door dat de molen van de wed. H. Gardenbroek in brand stond. Onmiddellijk was ook de motorspuit van Epe gewaarschuwd, die spoedig ter plaatse was. De afstand van 't Kanaal waaruit het water moest komen was te ver voor de beschikbare slangen, hetgeen grote vertraging gaf, anders was zeer zeker het huis behouden gebleven, dat nu ook gedeeltelijk is afgebrand. Huis, molen en inboedel waren verzekerd, doch de groote voorraad graan en lijnkoeken zeer laag, zoodat dit voor de eigenares een groote schade is. Oorzaak van den brand is onbekend; levende have viel niet te betreuren”. Hierna is er een mechanische maalderij gebouwd met een kleine en een grote elektromotor, een maalstoel met twee koppels stenen, een mengmachine, elevator en silo³⁰. Dit betekende het einde van de windmalerij op de Veldmolen en het einde van een periode waarin er twee windkorenmolens in Oene waren.

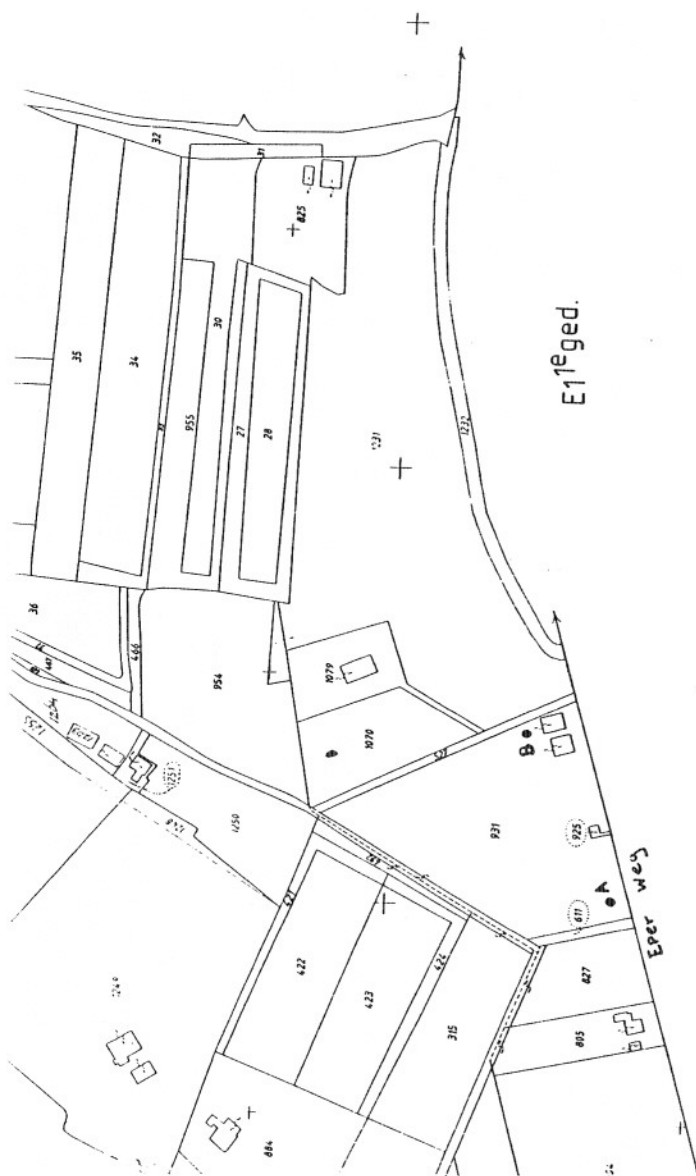
G. Kouwenhoven, streekachivaris.

NOTEN

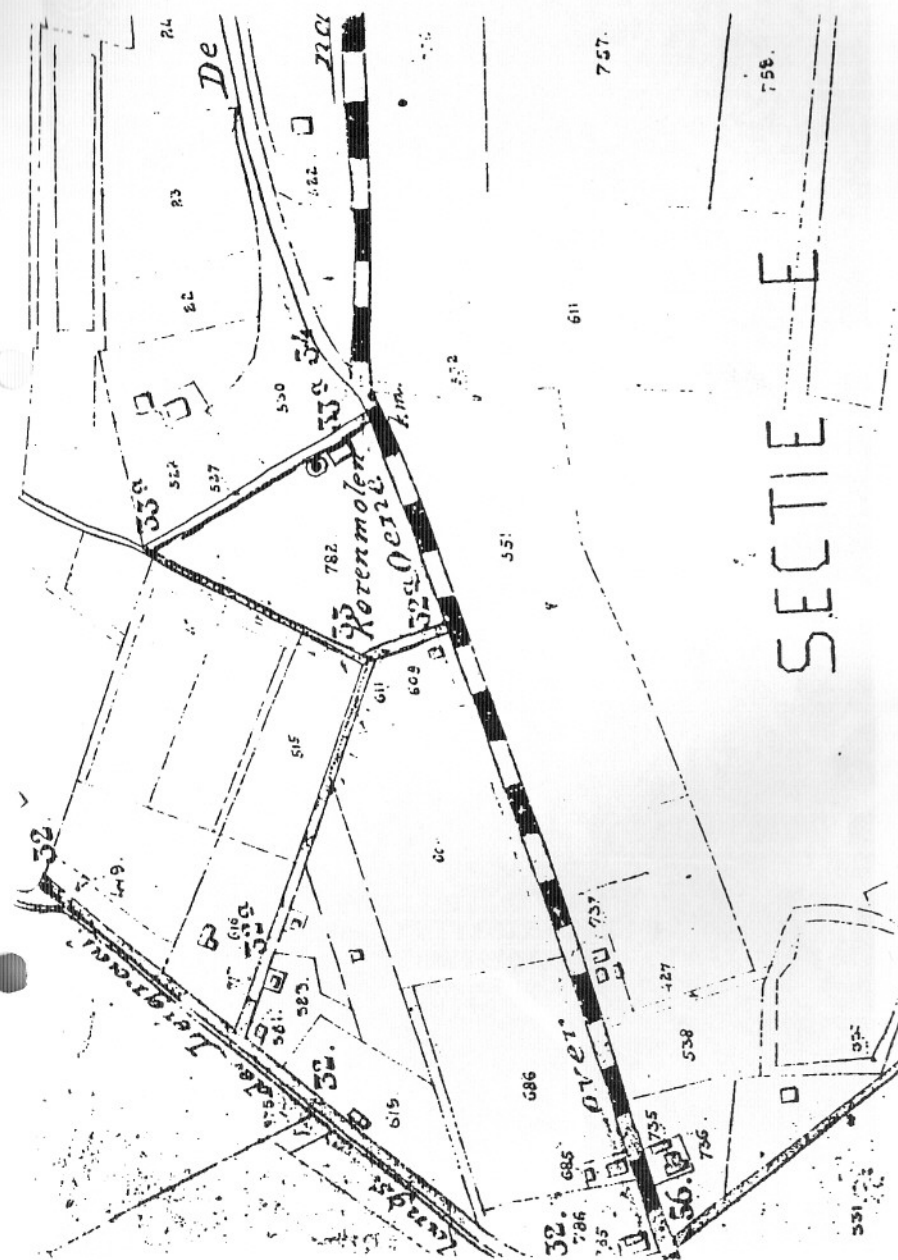
- ¹ Zij overleed binnen een jaar op donderdag 3 februari 1831.
- ² Gerrit Witteveen, molenaar, gedoopt te Oene 10 september 1752, overleden aldaar 30 maart 1790.
- ³ Dankzij de onlangs verschenen kadastrale atlas is dit te achterhalen.
- ⁴ Derk Gerrit Witteveen, mulder, liet tussen 17 september 1752 en 3 maart 1771 in Oene kinderen dopen.
- ⁵ Huwelijk te Oene 8 januari 1775. Doop Derk Witteveen te Oene 8 maart 1775.
- ⁶ Reintje Witteveen, geboren te Epe 13 december 1787, overleden te Heerde 19 augustus 1826.
- ⁷ Kadastrale legger Epe/Oene artikelnummer 662.
- ⁸ Notariëel Archief Epe, inv. nr. 7211, aktenummer 17, boedelinventaris 18 februari 1830.
- ⁹ Maria is getrouwd 5 juli 1807 te Epe, Derkjen 29 juni 1812 te Vaassen, Reintjen op 22 september 1814 te Epe, Derk op 31 maart 1815 te Epe.
- ¹⁰ In de notariële akten van 1830 inv. nr. 721 aktenummer 17 en 38 en bij zijn overlijden 17 juli 1835 is hij zonder beroep.
- ¹¹ Huwelijk 5 augustus 1826 te Epe. Karoline Jonker gedoopt 24 juli 1800 te Epe. Janna Witteveen geboren 7 januari 1827 te Epe.
- ¹² Huwelijk 17 april 1858 te Epe. Geboorte Peter Witteveen 27 juli 1858 te Epe. Verzoek om vergunning tot het bouwen van een molen kort voor 22 december 1857: uitgaande brief burgemeester van Epe 2 februari 1858 nr 98.
- ¹³ Kadastrale legger artikel 755. Op een gegeven moment, even voor 1860 waarschijnlijk, is er bij deze molen geschreven: „Bestaat niet meer”.
- ¹⁴ Kadastraal Sectie E nummers 66 - 69, groot 5150 m². Archief Hervormde Kerk van Oene, inv. nr. 234.
- ¹⁵ Uitgaande brief van de burgemeester d.d. 2 februari 1858, nr. 98.
- ¹⁶ Rijksarchief Gelderland Archief G.S. 1814 - 1952, archiefblok 0039, inv. nr. 12017, oprichting, etc, van fabrieken e.d, 1821 - 1939. Ingekomen brieven nrs. 58 en 65, Negentiende eeuws archief Epe, inv. nr. 94. Uitgaande brieven burgemeester van Epe d.d. 11 en 24 februari 1858, Negentiende eeuws archief Epe, inv. nr. 264, uitgaande brief nr 112 en 264.
- ¹⁷ Notariëel archief Epe, inv. nr. 2928, aktenummer 76 en 88, 17 en 31 mei 1858.
- ¹⁸ Notariëel Archief Epe, inv. nr. 2928, aktenummer 77, 17 mei 1858 doorgehaald en vervangen door 19 mei 1858.
- ¹⁹ Peter Witteveen geboren 27 juli 1858, overleden 28 september 1868.
- ²⁰ Negentiende eeuws archief Epe, inv. nr. 1014, volgnummer 176.
- ²¹ Notariëel Archief Epe, inv. nr. 2948, aktenummer 1932, 30 augustus 1880.
- ²² Notariëel Archief Epe, inv. nr. 2951, aktenummer 2536.
- ²³ Notariëel Archief Epe, inv. nr. 2961, aktenummer 1705, 31 augustus 1891.
- ²⁴ Notariëel Archief, inv. nr. 5542, aktenummer 2714, 28 maart 1896.
- ²⁵ Notariëel Archief, inv. nr. 5911, aktenummers 5593/5602, 1 oktober 1907.
- ²⁶ Oene in oude foto's, blz. 41.
- ²⁷ Negentiende en twintigste eeuws archief Epe, inv. nr. 297, uitgaande brief nummer 165.
- ²⁸ Hinderwetdossier 139/9.
- ²⁹ Oene in oude foto's, blz. 41.
- ³⁰ Hinderwetdossier 139/3.

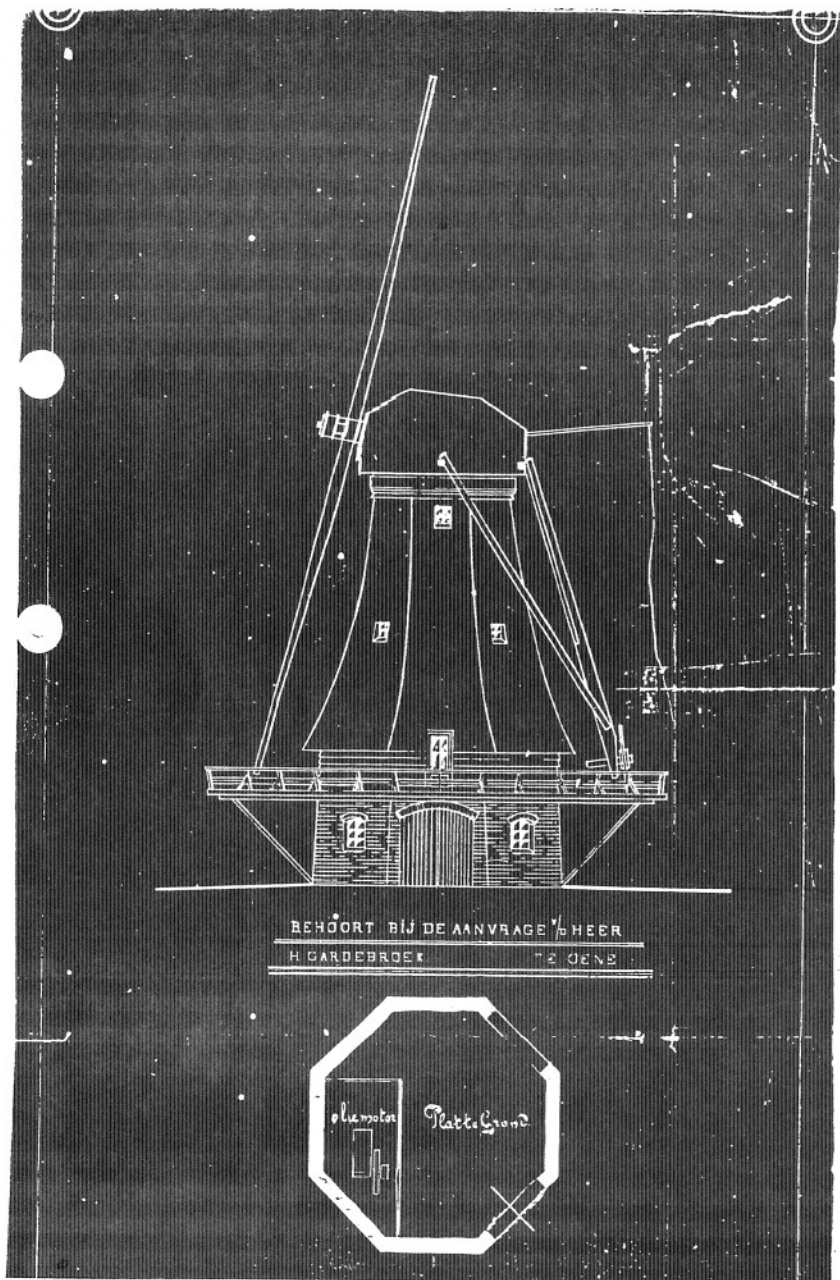
De kadastrale kaart van 1830 met de plek van de Veldmolen zoals die was vóór 1860. Het ronde perceel nummer 16 is de grond waar de Veldmolen staat. Perceel nummer 19 is de bijbehorende molenaarswoning, nu de plek van Huttenbosweg nr. 3.

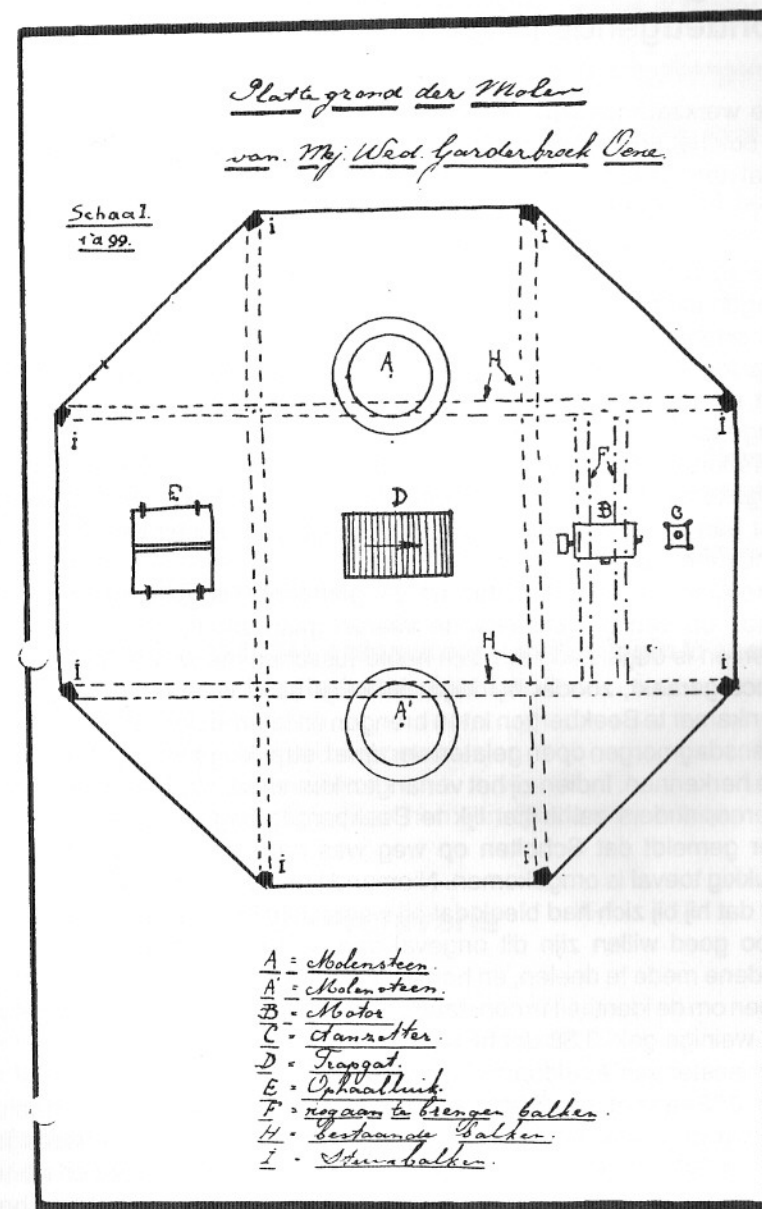
De kadastrale kaart van thans. Met „A” is aangegeven de plek waar de Veldmolen vóór 1860 stond en met „B” waar hij tussen 1860 en 1929 stond. Nummer 611 is de Veldstrekerweg, 527 is de Huttenbosweg, 1079 is de plek van de oorspronkelijke molenaarswoning.

Kaart behorende bij de wegenlegger, omstreeks 1900. De Veldmolen zoals die er heeft gestaan tussen 1860 en 1900 is aangegeven.

Blauwdruk van de Veldmolen behorend bij de hinderwetaanvraag voor het plaatsen van de petroleummotor door Gardenbroek in 1910.

Plattegrondtekening van de Veldmolen behorend bij de hinderwetaanvraag door de weduwe Gardenbroek voor het plaatsen van een elektromotor in 1926. Blijkbaar zou de motor op de steenzolder worden geplaatst.

Het tragische einde van een zeer brutale en ondeugende jongen

Tot de werkzaamheden van de Eper burgemeester behoorde in de vorige eeuw ook het doorzenden van de door de veldwachter gemaakte processen verbaal naar de Officier van Justitie. De burgemeester gaf meestal commentaar op de persoon op wie het proces betrekking had en hoewel er geen afschriften bij de gemeente bewaard zijn van de in de loop der jaren aan de Officier verzonden verbaalen komen we in de brievenboeken vaak bijzonderheden tegen over de gepleegde misdrijven. Ook in ons geval:

Op 23 oktober 1871 noteert de burgemeester het verzenden van een proces verbaal tegen G.W. Scholten wegens diefstal van een bijenkorf en honing. Hij schrijft erbij aan de Officier van Justitie dat de dader een zeer brutale en ondeugende jongen betreft...

Verdere informatie betreffende opgelegde straf o.d. kwam ik niet tegen, wel een ingekomen brief van de burgemeester van Apeldoorn, Tutein Nolthenius, gericht aan de Eper burgemeester, gedateerd 23 december 1871, van de volgende inhoud:

„Zekere Gerrit Willem Scholten uit uw gemeente, is gisteren achter op de diligence op één der uitstekende veeren gaan zitten, heeft zijn evenwicht verloren en is ongelukkig met zijn hoofd tusschen het wiel en de bak van de diligence geraakt, zoodat hij oogenblikkelijk dood was. Ik heb het lijk in de doodenkamer te Beekbergen laten brengen en laten kisten, doch de kist wordt tot woensdagmorgen open gelaten om zijne betrekkingen gelegenheid te laten hem te herkennen. Indien zij het verlangen kunnen zij het lijk ten hunnen koste vervoeren, anders zal ik het lijk te Beekbergen begraven. Ik heb aan den Officier gemeldt dat Scholten op weg was naar de gevangenis door een ongelukkig toeval is omgekomen. Niemand kon hem herkennen, doch uit het papier dat hij bij zich had bleek dat hij waarschijnlijk Scholten zal zijn. Gij zult wel zoo goed willen zijn dit ongeval aan de familiebetrekkingen van den overledene mede te deelen, en hen uit te noodigen zoo spoedig mogelijk over te komen om de identiteit te constateren, en dan kunnen zij de kleedingstukken en het weinige geld 0,38 dat hij bij zich had ontvangen”.

Burgemeester van Apeldoorn, Tutein Nolthenius.

Acte nr. 352 van het overlijdensregister der gemeente Apeldoorn vermeldt dat op vrijdag den twee en twintigsten December 1871 des voormiddags ten negen ure Gerrit Willem Scholten, van beroep dagloner, geboren en wonende te Epe, zoon der echtelieden Willem Scholten en Hendrika Apool, van beroep dagloner, beide wonende te Epe in den ouderdom van veertien jaren, vier maanden ten huize van Hendrik Beekman binnen deze gemeente is overleden.

Het geboorteregister der gemeente Epe geeft aan dat Gerrit Willem op 4 augustus 1857 is geboren. Hij was het derde kind van het echtpaar Willem Scholten en Hendrika Apool.

Van de gelegenheid het stoffelijk overschot naar Epe over te brengen is door de ouders geen gebruik gemaakt.

Het begraafregister van het Beekberger kerkhof bevat de volgende notitie: Grafnr. 163, 4e afdeling.

Gerrit Willem Scholten, overleden 22 december 1871, begraven 27 december 1871 om 9 uur des voormiddags.

W. Terwel.

Ledenvergadering

Op donderdag 22 oktober 1998 wordt u uitgenodigd op de jaarlijkse ledenvergadering in de Brinkzaal van de Eper Gemeentewoning. De vergadering begint om 19.30 uur.

Na het officiële gedeelte, om omstreeks 20.00 uur, zal de heer G. Maassen uit Ugchelen een lezing houden over

Prins Hendrik (1876-1934), echtgenoot van Koningin Wilhelmina, in relatie tot „Het Loo”

Wij hopen veel leden te mogen begroeten.

Niet leden zijn ook van harte welkom.

Om de kas te spekken vragen wij van hen een rijksdaalder entree.

Werkschema van de archivaris

maandag	Heerde	
dinsdag	Hattem	
woensdag	Hattem	(in de even weken)
	Epe	(in de oneven weken)
donderdag	Epe	
vrijdag	Hattem	

De streekarchivaris is G. Kouwenhoven.

Mieren

In Twente hebben ze met behulp van een hijskraan enkele mieren nesten verplaatst die in de weg lagen bij de aanleg van een fietspad.

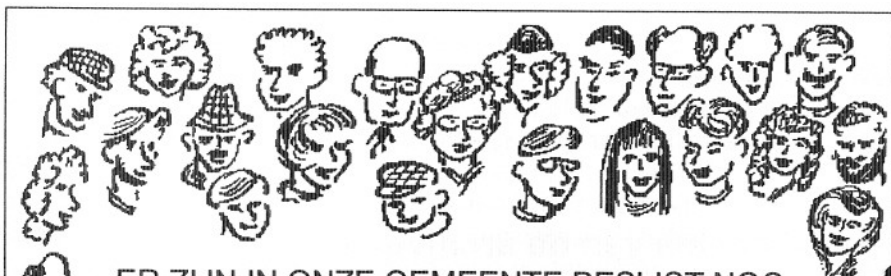
Toen ik dat las, kwam mij plotseling het beeld voor de geest van de man die vroeger, gedurende mijn schooltijd, naar Tongeren kwam om miereneieren te verzamelen.

Hij gebruikte daartoe een methode die even vernuftig als eenvoudig was.

Bij helder warm zomers weer legde hij een witte doek naast het mieren nest en daarover enkele dennentakjes voor wat schaduw. De mieren sleepten al hun eieren uit de mierenhoop en brachten deze op de witte doek. Als deze sleperij was voltooid, pakte de man de doek, schudde de mieren er af en de miereneieren verdwenen in een linnen zakje. Zo ging hij van mierenhoop naar mierenhoop om te oogsten. De miereneieren werden gebruikt als voer bij het opfokken van jonge fazanten.

Hoe zou je zo'n man moeten noemen? Miereneierenverzamelaar of zoiets? Wij noemden hem gewoon: „de eampenkeerl“, (de mierenman)!

Bertus van den Bremen.

ER ZIJN IN ONZE GEMEENTE BESLIST NOG
VEEL MENSEN DIE LID WILLEN WORDEN VAN
DE HISTORISCHE VERENIGING. ALS U ZE TEGENKOMT
(maar misschien gaat u ze wel zoeken?),
WILT U HEN DAN ADVISEREN
EEN KAARTJE TE STUREN OF TE BELLEN NAAR:

mevrouw Th. te Riele-ter Laak,
Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen, 0578-571304.

Inhoud

Het mysterie „P. Visser”

door W. Terwel 1

Schenking aan Ampt Epe 10

Vier generaties Witteveen en twee windkorenmolens in Oene

door G. Kouwenhoven 11

Het tragische einde van een zeer brutale en ondeugende jongen

door W. Terwel 26

Ledenvergadering 27

Werkschema van de archivaris 27

Mieren

door B. van den Bremen 28